

A woman with a high, white lace-updo hairstyle, wearing a white lace dress and a large, ornate silver necklace. She has bright red lipstick and pink blush on her cheeks. The background is a light gray floral pattern.

Ohtlikud suhted

---

teatri peatoetaja

155. hooaeg

Ohtlikud suhted

Dangerous Liaisons

GIORGIO MADIA BALLETT KAHES VAATUSES
PIERRE CHODERLOS DE LACLOS' KIRIROMAANI AINETEL

GIORGIO MADIA'S BALLETT IN TWO ACTS AFTER
PIERRE CHODERLOS DE LACLOS'S EPISTOLARY NOVEL

Helilooja / Composer Joseph Haydn

**Lavastaja, koreograaf, libretist ja valguskunstnik / Director, Choreographer,
Librettist and Lighting Designer** Giorgio Madia (Itaalia / Italy)

Muusikajuht ja dirigent / Musical Director and Conductor Aleksandr Brazhnyk

Dirigent / Conductor Martin Sildos

Kunstnik / Set and Costume Designer Domenico Franchi (Itaalia / Italy)

Koreograafi assistent / Choreographer's Assistant Mihaela Devald Roksandić (Horvaatia / Croatia)

Lavastaja assistent, rühmatantsude repetiitor /

Director's Assistant, Repetitor for *corps de ballet* Matthew James Jordan

Solistide repetiitor / Repetitor for soloists Rufina Noor

Vanemuise Tantsu- ja Balletikooli tantsijate repetiitor /

Repetitor for the dancers of Vanemuine Dance and Ballet School Rita Dolgihh

Valguskunstniku assistent / Lighting Designer's Assistant Kaspar Aus

Valguse inspitsient / Stage Manager for Lighting Aime Roosileht, Ülle Tinn

Inspitsient / Stage Manager Kaisa Areng

ESIETENDUS 28. SEPTEMBRIL 2024 VANEMUISE SUURES MAJAS

PREMIERE ON SEPTEMBER 28TH 2024 AT THE VANEMUINE THEATRE GRAND BUILDING

Osades / Cast

Vikont de Valmont / Le Vicomte de Valmont

Alain Divoux / Gustavo Pedro / Bradley Howell

Azolan, Valmont'i kammerteener / Valmont's valet

Akihito Shimogata / Yuta Irikura / Hodaka Maruyama

Markiis de Merteuil / La Marquise de Merteuil

Georgia Toni Hyrkäs / Maria Engel

Krahv de Gercourt, Merteuil' armuke / Le Conte de Gercourt, Merteuil's lover

Alexander Germain Drew / Gus Upchurch

Chevalier Danceny, Merteuil' armuke / Le Chevalier Danceny, Merteuil's lover

Bradley Howell / Gustavo Pedro

Proua de Volanges / Madame de Volanges

Maria Engel / Alexandra Heidi Foyen / Georgia Toni Hyrkäs

Cécile de Volanges, tema tütar / her daughter

Caroline Maquignon / Olivia Lenssens / Selma Strandberg

Proua de Tourvel / Madame de Tourvel

Raminta Rudžionytė-Jordan / Caroline Maquignon

Kohtunik de Tourvel / Président de Tourvel

Janek Savolainen / Bleiddian Bazzard

Proua de Rosemonde / Madame de Rosemonde

Karmen Puis / Merle Jalakas

Margot, Merteuil' toatüdruk / Merteuil's chambermaid

Selma Strandberg / Sarah Ross

Lisette, Tourveli toatüdruk / Tourvel's chambermaid

Natalie Barbis / Ana Maria Gergely

Körgseltskond / High society

Ana Maria Gergely, Natalie Barbis, Elena Troisfontaines, Andrea Johnson, Elisabeth Vereide Dvergsdal, Sarah Ross, Selma Strandberg, Ilona Voloshko, Viktoriya Piekhotina, Alexandra Heidi Foyen, Caroline Maquignon, Olivia Lenssens, Hodaka Maruyama, Benjamin Kyprianos, Benjamin Newman, William Halton, Gerardo Avelar, Vladyslav Kalys, Josef Jagger, Gus Upchurch, Alexander Germain Drew, Bleiddian Bazzard, Jerome Bates, Jack Fielding, Noah Wheatley

Teenijad / Servants

Andrea Johnson, Elisabeth Vereide Dvergsdal, Sarah Ross, Selma Strandberg, Ilona Voloshko, Viktoriya Piekhotina, Elena Troisfontaines, Natalie Barbis, Ana Maria Gergely, Hodaka Maruyama, Benjamin Kyprianos, William Halton, Gerardo Avelar, Vladyslav Kalys, Josef Jagger, Akihito Shimogata, Bleiddian Bazzard, Jerome Bates, Jack Fielding

Kingsepp / Shoemaker

Josef Jagger

Kerjus / Beggar

Bleiddian Bazzard

Neli teenrit / Four waiters

Bleiddian Bazzard, Janek Savolainen, Jerome Bates, Jack Fielding, Noah Wheatley

Nunnad / Nuns

Mia Vasar, Desiree Hinto, Kathy Mia Kaldmaa, Nora Johanna Piir, Carmen Kallas, Katriin Jõgila, Mirtel Jõgila, Franka Leppik, Jessica Juhkam
(Vanemuise Tantsu- ja Balletikool / Vanemuine Dance and Ballet School)

Vanemuise sümfooniaorkester / Vanemuine Symphony Orchestra

Markiis de Merteuil' ja vikont de Valmont'i vaheline suhe Pierre Choderlos de Laclos' romaanis „Ohtlikud suhted“ on keerukas ja mitmetahuline. Nad on endised armastajad ning nende vahel on sügav, manipulatiivne ja omavahel konkureeriv sõprus, mis rajaneb nende mõlema amoraalsusel, riuklikkusel ning mõnul, mida neile pakub teistega manipuleerimine. Nende suhtes saavad kokku kunagine romantiline side, strateegiline liitlus, intellektuaalne sobivus, rivaliteet ja vältimatu reetmine. Nad näevad teineteist intellektuaalselt võrdsena, see on kummalegi haruldane ja väärtuslik side. See võrdsus on nende vastupidava, ent mürgise suhte alus. Romaani süžee on suures osas üles ehitatud Merteuil' ja Valmont'i suhtlusele, mis võimaldab heita valgust sellistele teemadele nagu manipulatsioon, võim ja neid ümbritseva seltskondliku miljöö paheline olemus. Kõrgemates ühiskonnakihtides omandavad tuntus ja reputatsioon hoopis teistsuguse kaalu. Sellises olukorras on eriti huvitav moraalnormide rikkumine ja viis, kuidas ühiskond sellele reageerib.

Giorgio Madia, lavastaja

Lavastaja mõtetega balleti „Ohtlikud suhted“ teemal saab lähemalt tutvuda Vanemuise hooajakirja RAMP 2024/2025 sügisnumbris.

In Pierre Choderlos de Laclos' novel *Les Liaisons Dangereuses*, the relationship between the Marquise de Merteuil and the Vicomte de Valmont is complex and multifaceted. They are former lovers and continue to share a deep, manipulative, and competitive friendship based on their shared amorality, cunning, and pleasure in manipulating others. It is a blend of former romantic connection, strategic alliance, intellectual companionship, rivalry, and inevitable betrayal. They view each other as intellectual equals, which is a rare and valuable connection for both. This equality forms the basis of their enduring, though toxic, relationship.

The plot of the novel is largely propelled by Merteuil and Valmont's interactions, which allows the author to highlight themes like manipulation, power, and the corrupt nature of their social milieu. In the higher layers of society, notoriety and reputation acquire a different value. It is particularly fascinating how conventional morals are defied and how the same society reacts to it.

Giorgio Madia, director

Sisukokkuvõte

Tegevus leiab aset Pariisi ja selle lähikonna arvukate losside salongides ja magamistubades ühel 1780ndate sügistalvel.

I vaatus

Vikont de Valmont ootab oma hommikust tualetti, samal ajal kui tema kammerteener Azolan punub teenijate võrgustikku, et hõlbustada oma isanda randevuusid kõigis majapidamistes. Markiis de Merteuil on voodis krahv de Gercourt'iga ning saab tulivihaseks, avastades, et mees plaanib lähitulevikus abielluda noore Cécile de Volanges'iga.

Cécile de Volanges'i ema läheb oma tütrele kloostriisse järele, et teda abieluks ette valmistada ja kõrgseltskonnas käituma õpetada. Selleks tutvustatakse tüdrukule uut etiketi- ja tantsuõpetajat ševaljee Dancenyd, kes üsna pea talle armastust avaldab.

Pidulikul vastuvõtul näitab proua de Volanges markiis de Merteuil'le Gercourt'iga sõlmitud abielulepingut. Merteuil'il tekib idee kättemaksuks. Vikont de Valmont on samuti kohal ning markiis de Merteuil õhutab meest Cécile'i kompromiteerima, et Gercourt temast keelduks. Naine pakub Valmont'ile oma sukapaela, lubades talle suuremat seksuaalset autasu, juhul kui mees plaani ellu viib. Valmont himustab preemiat, kuid keeldub.

Samal ajal tegeleb kõrgseltskond peamiselt klatšimisega.

Proua de Tourveli abikaasal seisab ees pikk äraolek ning ta saadab naise maale, proua de Rosemonde'i lossi, kus eesolevad nädalad veeta.

Ka vikont de Valmont saabub külastama oma tädi Rosemonde'i. Proua de Tourvelist sissevõetuna otsustab ta oma külaskäiku pikendada.

Proua de Volanges tuleb külla ning tajub ohtu. Valmont nimelt kurameerib proua de Tourveliga, pannes pikkadel jalutuskäikudel pargis proovile naise truuduse ja põhimõttekindluse.

Pärastlõunati on kõik hõivatud kirjavahetusega: Cécile kirjutab ševaljee Dancenyle; Valmont markiis de Merteuil'le oma uuest saagist; markiis kirjutab, et meest selle pärast narrida; proua de Volanges vahendab Merteuil'le kuulujuttu Valmont'ist ja proua de Tourvelist; Merteuil omakorda teavitab sellest Valmont'i. Proua de Volanges kirjutab ka Tourvelile, hoiatamaks naist Valmont'i halva maine eest, kuid too ei usu seda.

Proua de Volanges'i salongis toimuva tantsutunni ajal märkab markiis de Merteuil, kuidas Danceny Cécile'ile lähenemiskatseid teeb. Naine otsustab noorpaari usalduse võita ning hakkab vahendama nende armastuskirju.

Proua de Volanges külastab markiis de Merteuil'd, soovides tütre osas tekkinud kahtluste teemal nõu küsida. Markiis soovib Cécile'i saata maale Rosemonde'i juurde, nii saaks Valmont naise salajase kättemaksuplaani täide viia. Külaskäigu lõpus õnnestub markiisil Cécile'ile Danceny kiri edasi anda. Valmont

kuulab peidupaigas vestlust pealt ning on ka tunnistajaks, kui proua de Volanges hoiatab proua de Tourveli tema don-juanliku reputatsiooni eest. Ta võtab Cécile'i au puudutava väljakutse vastu, et Merteuil'lt veel parem vaevatasu saada.

Cécile võetakse proua de Rosemonde'i lossis kenasti vastu. Rahulikel pärastlõunatel, mis mööduvad lugedes ja tikkides, jätkab Valmont proua de Tourvel'iga kurameerimist. Naine peab lõpuks tema talumatutele lähenemiskatsetele lõpu tegema. Väikeses kokkupõrkes kaotab ta oma taskuräti ning lubab Valmont'il selle endale jätta.

Markiis de Merteuil'lt saadud juhiste kohaselt aitab ka Valmont salaja Cécile'i ning Danceny kirju vahendada, tal õnnestub koguni Danceny Cécile'i tuppa viia. Valmont juhatab Danceny välja ning küsib Cécile'ilt vaevatasu. Mõningase vastupanu järel andub tüdruk armatsemise uudsele kogemusele, näidates välja annet ja entusiasmi.

Valmont külastab proua de Tourveli tuba. Naine keeldub temast ning tunneb raskeid südamepiinu, kui Valmont ohvrit ja siirast armastajat mängib. Mees näitab naisele tema taskurätti, mida ta alati endaga kannab. Valmont läheb tagasi Cécile'i tuppa ning võtab oma edu tõendamiseks tüdruku vereplekkidega öösärgi.

II vaatus

Valmont näitab Cécile'i vereplekkidega öösärki markiis de Merteuil'le, kuid naine ei ole valmis teda lubatud ühise ööga premeerima. Ta hoopis naerab mehe luhtunud katsete üle proua de Tourveliga ning väidab, et see võib tema külmaverelise Don Juani reputatsiooni ohtu seada.

Valmont korraldab nii, et proua de Tourvel näeb teda kloostrisse minemas ning heldelt almust andmas. Naine on sügavalt liigutatud ja Valmont vallutab ta viimaks.

Tänu Valmont'i ja markiis de Merteuil' abile leiavad Cécile ja Danceny võimaluse mõneks romantiliseks kohtumiseks, kuid markiis ei leia rahu, kuniks Valmont proua de Tourveli hülgab. Viimaks õnnestub naisel mees ära veenda. Valmont jätab proua de Tourveli halastamatult maha, põhjustades temas meelegeid.

Valmont ei suuda ära oodata, et markiis de Merteuil'd lahkuminekuks teavitada. Merteuil' salongi saabudes avastab Valmont naise voodist Dancenyga, kes järsult lahkub. Markiis de Merteuil paljastab, et on Valmont'i proua de Tourvelile pühendatud tähelepanu pärast armukade ning keeldub talle endiselt lubatud preemiat pakkumast. Mees vaidleb vastu ning markiis de Merteuil kuulutab talle sõja.

Proua de Tourvel on aru kaotanud ja viibib kloostri hoole all, kuna kannatab luulude ning nägemuste käes. Valmont kahetseb siiralt proua de Tourveli hülgamist ja maksab kätte,

pannes Danceney loobuma kohtumisest markiis de Merteuil'ga. Markiis vastab sellega, et näitab Dancenyle Cécile'i vereplekkidega öösärki.

Danceney on armukadedusest pimestatud. Ta otsustab Cécile'i au kaitsta ja kutsub Valmont'i duellile. Valmont on suremas ja ütleb Dancenyle, et kõik kirjutatud kirjad tulevad päevavalgele.

Valmont'i kammerteener Azolan jagab kirjad laiali ning intriigid saavad kõigile teatavaks. Gercourt saab Cécile'i afääridest teada ning rebib abielulepingu pooleks. Meeleheitel proua de Volanges ei näe muud võimalust, kui saata Cécile kloostrisse. Valmont sureb, proua de Tourvel samuti. Ahastav kohtunik de Tourvel saabub abikaasa surivoodile. Proua de Rosemonde leinab sügavalt oma õepoega. Danceney vaevleb kahetsuse ja süümepiinade käes. Markiis de Merteuil on häbistatud ning heidetakse viimaks kõrgseltskonnast välja.

Synopsis

The action takes place in various salons and bedrooms in a number of chateaux in and around Paris, one autumn and winter in the 1780s.

Act I

Vicomte de Valmont waits for his morning toilette as his valet Azolan threads a servant's network to facilitate his master's rendezvous in all households. Marquise de Merteuil is in bed with Conte de Gercourt and gets furious to find out that he plans to marry young Cécile de Volanges in the near future.

Her mother, Madame de Volanges, is picking up her daughter Cécile from the convent to prepare her for marriage. As she needs to learn to behave in society, Cécile is introduced to the new etiquette and dance teacher, Chevalier Danceny, who quite soon declares his love for her.

At a festive reception, Madame de Volanges shows Marquise de Merteuil the marriage contract stipulated with Gercourt. Merteuil gets an idea how to avenge herself. Vicomte de Valmont is also present, and Marquise de Merteuil pushes him to compromise Cécile so she would be refused by Gercourt. She offers Valmont her garter as a token for a bigger sexual reward if he carries out her plan. Valmont is eager for the reward but refuses.

Meanwhile the main occupation of high society is to gossip.

Madame de Tourvel is brought to the countryside to stay in Madame de Rosemonde's chateau, where she will spend the upcoming weeks during her husband's long absence.

Vicomte de Valmont also arrives to visit his aunt Rosemonde. While there, he becomes smitten by Madame de Tourvel and decides to prolong his stay.

Madame de Volanges comes for a visit and notices danger. Valmont is in fact courting Madame de Tourvel, putting her faithfulness and integrity to test during long walks in the park.

In the afternoons, everyone is busy writing intense correspondences: Cécile writes to Chevalier Danceny; Valmont to tell Marquise de Merteuil about his new prey; the Marquise writes to mock him about it; Madame de Volanges gossips to Merteuil about Valmont and Madame de Tourvel; Merteuil reveals this to Valmont. Madame de Volanges also writes to Tourvel to warn her about Valmont's bad reputation, but she replies not believing it.

During a dance class at the salon of Madame de Volanges, Marquise de Merteuil notices Danceny's advances towards Cécile. She decides to gain the trust of the young couple and becomes the means for the young couple's love letters exchange.

Madame de Volanges visits Marquise de Merteuil to ask for advice, suspecting her daughter's flirtation. The Marquise suggests

sending Cécile to the countryside at Rosemonde's, so she could have Valmont carry on her secret revenge plan. At the end of the visit, she also manages to pass Danceny's note to Cécile. Valmont witnesses the conversation from a hidden place, also hearing Madame de Volanges warning Madame de Tourvel about his Don Juan reputation. He accepts the challenge to dishonour Cécile in exchange for better rewards by Merteuil.

Cécile is well received at Madame de Rosemonde's chateau. In calm afternoons, passed with reading and stitching, Valmont pursues a courtship with Madame de Tourvel. She finally needs to escape his unbearable approaches. In a small collision she loses her handkerchief and allows Valmont to keep it.

Valmont, instructed by Marquise de Merteuil, also lends a hand to Cécile and Danceny by secretly passing their letters and even succeeds in introducing Danceny to Cécile's room. Valmont escorts Danceny out and asks Cécile for his reward. After some resistance she offers herself to the new games of lovemaking, showing talent and enthusiasm.

Valmont goes to visit Madame de Tourvel in her room. She refuses him but is highly tormented as he plays the victim and sincere lover. He shows her handkerchief that he always keeps at heart. Valmont goes back to Cécile's room and strips her bloodstained garment to hold a proof of his success.

Act II

Valmont presents Cécile's bloodstained garment to Marquise de Merteuil, but she is not ready to reward him with the promised night together. Instead, she laughs at his unsuccessful attempts with Madame de Tourvel and tells him that it could compromise his integrity as a cold-blooded Don Juan.

Valmont instead makes sure to be seen by Madame de Tourvel when he is going to the convent to give alms and gives generous charities. She is deeply moved and finally conquered by Valmont.

Thanks to the help of Valmont and Marquise de Merteuil, Cécile and Danceny can have some romantic encounters, but the Marquise has no peace until Valmont leaves Madame de Tourvel. She finally succeeds in convincing him. Valmont drops Madame de Tourvel ruthlessly, causing her despair.

Valmont can't wait to inform Marquise de Merteuil about the separation. Arriving at her salon, he discovers her in bed with Danceny who leaves precipitously. Marquise de Merteuil reveals her jealousy for the attention Valmont had given Madame de Tourvel and still refuses to reward him as promised. He challenges her, Marquise de Merteuil replies with a declaration of war.

Madame de Tourvel has lost her mind and is being treated in the convent for suffering from hallucinations and visions. Valmont, honestly

regretting that he left Madame de Tourvel, is taking revenge by making Danceny desert his appointment with Marquise de Merteuil. The Marquise reacts by showing Danceny the bloodstained garment of Cécile.

Danceny, blinded by jealousy, decides to defend Cécile's honour and challenges Valmont to a duel. The dying Valmont speaks to Danceny: all the letters are going to be searched and found.

Azolan, Valmont's valet, is going to distribute the letters all around and the intrigues will be brought to light. Gercourt finds out about Cécile's affairs and rips up the marriage contract. A desperate Madame de Volanges has no other choice but to send Cécile to the convent. Valmont dies, so does Madame de Tourvel. Président de Tourvel arrives at his wife's bedside and despairs. Madame de Rosemonde is in deep mourning for her nephew. Danceny feels guilt and regrets. Marquise de Meurteuil is humiliated and finally excluded from the society.

Valgustusajastuks nimetatav ühiskondlik liikumine sai hoo sisse 18. sajandil. Eeskätt Prantsusmaal süvenenud absoluutse monarhia kriis ajendas kahtlema senistes poliitilistes, religioosetes, esteetilistes ning moraalsetes tõekspidamistes. Ühiskondlikes hoiakutes hakkasid tooni andma filosoofid, nende seas Voltaire, Denis Diderot ja Jean-Jacques Rousseau. Huviobjektid tõusid inimene, loodus ning ühiskond, püüeldi lihtsuse, elegantsi ja loomulikkuse poole. Kirjanduses kogus populaarsust romaanižanr, milles käsitleti muu hulgas armastuslugusid, igapäevaelu ja loodustemaatikat.

Pierre Choderlos de Laclos (1741–1803) sündis õukonnaametniku perekonda ja kasvas üles Seitsmeaastase sõja taustal, mis süvendas kaotusseisus Prantsusmaal majanduslikku ning sotsiaalset kriisi. 1759. aastal astus tulevane kirjanik La Fère'i suurtükiväekooli, alustades seeläbi oma sõjaväelase karjääri, mille jooksul tõusis leitnandiks ning rajas Valence'is oma suurtükiväekooli (1777).

Samal aastal kirjutas Laclos madame Riccobini romaani „Érnestine“ ainetel koomilise ooperi libreto, mis esietendus kahjuks publiku soosingut ei pälvinud. 1782. aastal ilmus Laclos' kiriromaan „Ohtlikud suhted“. 1783. aastal La Rochelle'is lähetusel viibides võrgutas ta kõrgema sõjaväelase tütre Marie-Soulange Duperré, kellel sündis poeg. Mõned aastad hiljem Duperré ning Laclos abiellusid, viimane tunnistas oma isadust ning paaril sündis veel kaks last.

„Ohtlikud suhted“ jäi Laclos' ainsaks romaaniks, kuid ta avaldas filosoofilisi arutlusi ning satiiri, samuti andis ta Prantsuse revolutsiooni keskmes oleva Jakobiinide Klubi liikmena välja „Konstitutsiooni Sõprade Ajakirja“.

Choderlos de Laclos' täiskasvanuelu jooksul andis tooni Louis XVI valitsus (1774–1792), mis üksnes süvendas Prantsusmaa majanduslikku ja poliitilist kriisi ning lepitamatut lõhet priiskavat jõudeelu elava kõrgklassi ja vaesuses viरेleva lihtrahva vahel. Louis XVI oli nõrk valitseja ega mõistnud täielikult riigis toimuvat, tema elurõõmus ning pidutsemislembene abikaasa

Marie-Antoinette püüdis samal ajal asjatundmatult riigi valitsemisse sekkuda. Nii kasvas üldine rahulolematus 1789. aastaks **Suureks Prantsuse revolutsiooniks**.

1788. aastal lahkus Laclos sõjaväest ning asus opositsionäärina tuntud Orléans'i hertsogi teenistusse. 1792. aastal kukutati kuningas ning võimule tõusid jakobiinidest lahku löönud žirondiinid, kes kuulutasid sõja Austriale. Oma seotuse tõttu Orléans'i hertsogi ja reeturliku kindral Dumouriez'ga sattus Laclos korduvalt kahtluse alla ja ka arestikambrisse. 1799. aasta riigipöörde ning Napoleon Bonaparte'i võimuletõusu järel sai Laclos't Bonaparte'i toetaja ning ta määrati kindralina armeesse, kuhu jäi oma elu lõpuni.

Austria helilooja **Franz Joseph Haydn** (1732–1809) oli 18. sajandi klassikalise muusika arengus üks tähtsamaid isikuid, kelle panuseks olid muu hulgas keelpillikvarteti ja sümfoonia vormiline ning stiililine väljaarendamine. Oma loomingus väljenduva optimistliku elutunnetuse, mõistuse ja tunnete vahel balansseerimise ning mõõdukusega oli ta tõeline valgustusajastu helilooja, lisaks vaimustasid tema kaasaja muusikapublikut Haydni teoste üllameelsus, petlik lihtsus ja humoorikus.

Haydn ilmutas oma muusikaalast annet varases lapsepõlves ning alustas muusikaõpinguid juba 6-aastaselt. 1740. aastal kolis noor Haydn Viini, et õppida kuni 17. eluaastani Viini Püha Stefanuse katedraali koorikoolis. Seejärel jätkas iseseisvat õpet, kuni kohtus itaalia helilooja ja lauluõpetaja Nicola Porporaga, kes palkas ta klaverisaatjaks ning tagasisidestas tema kompositsioone. Peagi kirjutas Haydn oma esimesed keelpillikvartetid.

1758. aastal palgati Haydn böömi krahvi Ferdinand Maximilian von Morzini kapellmeistriks. Tema käsutuses oli 16-liikmeline orkester, millele Haydn kirjutas oma esimese sümfoonia ning arvukalt divertimente. Järgmiseks kutsuti ta Esterházy väarikate muusikapatroonide suguvõsa teenistusse, kus töötas esmalt abikapellmeistrina, alates 1766. aastast kapellmeistrina, komponeerides oopereid, sümfooniaid ning kammermuusikat.

Esterházy perekonna toetus võimaldas Haydnil tihti reisida Viini, kus ta tutvus Wolfgang Amadeus Mozartiga, kellega sõlmitud sõpruses ammutati teineteise loomingust vastastikku inspiratsiooni. Aastal 1792 Saksamaale reisis kohtus Haydn noore Ludwig van Beethoveniga, tehes talle ettepaneku Viini kolida ning tema õpilaseks hakata. Haydni karjäär jäi Esterházy õukonnaga seotuks kuni helilooja surmani.

Haydn on kirjutanud 106 sümfooniat, millest mitmete katkendid kõlavad ka balletis „Ohtlikud suhted“, nende seas sümfoonia nr 6 (1761), sümfoonia nr 31 (1765), sümfoonia nr 68 (1774–1776) ning sümfoonia nr 96 (1791). Lisaks on helilooja loomepagasis 68 keelpillikvartetti, 32 divertimenti, 47 klaverisonaati, 20 ooperit, 14 missat, kuus oratooriumit, kaks tšellokontserti ja hulgaliselt kammermuusikat.

18. sajandi ühiskond – kõrgklass ja naised

Aadel moodustas 18. sajandi prantsuse ühiskonnast vaid väikese osa (umbes 0,75–1,25% rahvastikust), ometi kuulus neile tervelt veerand kuni kolmandik maaomandist. Ehkki kõrgklassi erinevad kihid olid seaduse silmis võrdsed, eristasid neid omavahel jõukus, päritolu ning amet. Hierarhia tipus olid vanadest aadlisuguvõsadeist pärit kõrge sissetuleku ning ulatuslike maavaldustega aristokraadid, kes moodustasid kõrgklassist 1–2%. 13% moodustasid provintsis rikkuses ning külluses elavad aadlikud. Umbes veerand aadlikest elasid samuti provintsis ja olid piisavalt varakad, et külalisi võõrustada ning majas teenijaskonda pidada. Üle poole aadl-konnast elas aga tagasihoidlikes oludes – 40% tulid kokkuhoidlikult elades toime, kuid 20% elasid vaesuses ja viletsuses.

Naised olid 18. sajandi ühiskonnas meestest tunduvalt nõrgemal positsioonil, eriti omandiõiguses ning sotsiaalses ja poliitilises sfääris, seda sõltumata nende klassikuuluvusest. Kõrgklassi naised kasvasid tihtilugu üles kloostri ega puutunud kokku omavanuste meestega. Nad pandi mehele nende soove arvesse võtmata, sealjuures oli tavaline, et abielumehed naisi ignoreerisid ning neist lahus elasid.

Naiste huve kaitses abieluleping, milles oli sätestatud naisele mehe surma korral määratud vara, samas kui mehel naise varale seaduslikku õigust ei olnud. Kui tegemist oli lasteta abieluga, kandus naise vara tema surma korral tagasi tema perekonnale ega pärandunud tema abikaasale. Suurima iseseisvuse saavutasid lesknaised, kes pärisid lahkunud abikaasalt kohustuse perekonda ning majapidamist juhtida. Madalamates ühiskonnaklassides võis lesetumine aga tähendada täielikku laostumist. Vaesus kimbutas naisi rohkem kui mehi, kuna nii abielus kui vallalised naised pidid vastutama laste eest. Suur osa naistest pidi kasina sissetuleku ning olematu toetuse tõttu prostitutsiooniga raha teenima.

18 sajandi ühiskond – seksuaalsus

„Kui seksuaalsuse ajalugu soovitaks üles ehitada repressioonimehhanismidele, siis eeldaks see kaht pööret. Esimene leidnuks aset 17. sajandil: suurte keeldude sünd, ainult täiskasvanutele ja abielu raamidesse kuuluva seksuaalsuse väärtustamine, siivsuse nõue, keha kohustuslik varjamine, mahavaikimine ja keelelise väljenduse kammitsemine.“

„[Üks klassiteadvuse varajasi vorme on keha teadvustamine. Vähemasti oli see nii 18. sajandi kodanluse puhul, kes] tegutses alates 18. sajandi keskpaigast selle nimel, et luua endale seksuaalsus ja moodustada selle alusel oma ainulaadne keha, klassikeha, millel on oma tervis, hügieen, järeltulijad, rass. [...] Ka aristokraatia leidis, et tema keha on eriline, kuid selle väljenduseks oli veri, see tähendab põlvnemine iidsetest esivanematest ja abielusuhete väärtustamine. Kui kodanlus soovis saada keha, siis vaatas ta vastupidises suunas – järeltulevate põlvde ja nende organismi tervise poole. [...] Abielude puhul ei arvestatud mitte üksnes majanduslike huvide ega sotsiaalse homogeensuse reeglitega, mitte ainult võimaliku pärandusega, vaid ka pärilikkusest tulenevate ohtudega.“

„Proletariaadile eelkõige 19. sajandi alguses pakutud elutingimused näitavad, et tema keha ja seksi vastu ei tuntud küll vähimatki huvi: kas nad elasid või surid, ükskõik – nad paljunesid igal juhul. Selleks, et ka proletariaat saaks endale keha ja seksuaalsuse, et tema tervis, seks ja soojätamine saaksid omaette probleemiks, oli vaja konflikte (eelkõige seoses linnaruumiga)...“

Katkendid Michel Foucault' teosest „Seksuaalsuse ajalugu I“, tõlkinud Indrek Koff (2005)

18. sajandi ühiskond – armastus ja libertiinid

18. sajandil hakkas levima idee romantilisest armastusest ning selle olulisusest abielus. Pole teada, kas see ühiskondlik muutus leidis aset kodanluse või aadli algatusel. Kodanlastest noored võisid oma elukaaslased ise valida, tingimusel, et nad pärinesid sobivast perekonnast, olid sobivas ametis või varalises seisus.

Kõrgklassi seas olid levinud korraldatud abielud, mis tagasid soovitud sugulussidemed ning vara, ehkki vanemad võisid lubada lastel ka armastuse nimel abielluda, juhul kui tulevane partner oli ka perekonna jaoks kasulik valik. Korraldatud abielude rohkus, mis ei võimaldanud noortel inimestel romantilist armastust kogeda, võib põhjendada abielurikkumise levimust kõrgklassi seas. Meestel olid armukesed, pärast pärija sünnitamist võisid ka kõrgklassi naised armukesi pidada. Kui meeste abieluvälised suhted võisid olla avalikud, siis naiste puhul nõudis olukord diskreetust, välistamaks kloostrisse vangistamist, lahutust ja avalikku häbistamist.

Romantiline armastus ning samuti 18. sajandi kultuuris domineerinud vabu seksuaalsuhteid harrastav libertiinlus olid seega sügavas vastuolus ning leidsid kirjanduses ja kunstis rohket kajastamist. Mitmed valgustusajastu mõtlejad nägid nii libertiinluses kui romantilises armastuses võimalusi mässata kiriku- ja riigivõimu vastu. Algselt seostati libertiinlust religiooni kahtluse alla

seadnud vabamõtlejatega, kes uskusid, et iidsete tüvitekstide asemel peaksid teadmised põhinema vaatlusel ning isiklikul kogemusel.

Klassikaline 18. sajandi libertiin, keda kirjanduses kujutati, oli mees, kes võrgutas ka kõige kättesaamatumad naised ning põhjustas skandaale. Naiste puhul oli libertiini elustiili viljelemine keerulisem nii rasestumise ohu kui ka ühiskondlike tagajärgede tõttu. Ka Choderlos de Laclos' romaani „Ohtlikud suhted“ peategelane markiis de Merteuil on oma suure armukeste hulga kiuste ülimalt diskreetne. Ta ei pea nendega kirjavahetust ning võtab neid oma valdustes vastu vaid tagakäse kaudu ja öösiti, avalikkuses esineb ta vaga ja kombekana.

18. sajandi ühiskond – võrgutamise sotsiaalne roll

18. sajandi prantsuse eliidi seltsielu leidis aset külluslikult sisustatud interjöörides: tekstiili, peeglite ning reljeefsete paneelidega seinad, siidkattega kullatud raamiga toolid, eksootilisest lakkpuidust kapid ning lauad, portselanvaasid ja palju muud. Suur osa esemetest olid väga kindla otstarbega, olgu selleks vestlemine, lugemine, kirjutamine, käsitöö või mõni seltskonnamäng. Aadel rõhutas oma kõrget päritolu ning staatust, pürgides jõudeelu, luksuse ja rafineerituse poole ning eitades füüsilist pingutust ja inimlikke baasvajadusi. Kunstipäraselt dekoreeritud interjöörid moodustasid ideaalse lava, kus aadel oma privileegi etendas. Tupp paigutatud mööbliesemed määrasid inimese iga liigutuse ning ruum ise muutus võrgutamise käigus ihaobjektiks.

Eliidi seltskondliku lävimise keskmes oli keha kui naudingu instrument. Suhtlust mõtestati kui võrgutamist – tegemist ei olnud tingimata seksuaalse eesmärgi väljendusega, vaid püüdlustega köita teineteist meeldivate pooside, žestide, näoilmete ning vestlusega. See nõudis tõelist mõõdu tunnet: hea suhtleja pidi suutma vältida nii agressiivsust kui apaatsust, olema hoolitsetud ja sätitud, kuid mitte enesekeske, ning püüdma suhtluspartneriga vastastikku teineteisele meeldida, samas liigset eneseimetlust välja näitamata. Sealjuures pidi võrgutamine paistma loomuliku ja sundimatuna, pingutatud või kohmakas suhtlus vihjasid harimatusele või uusrikkusele.

18. sajandi ühiskond – kirjavahetus

Kirjavahetus oli 18. sajandi ühiskonnas tähtsal kohal nii ametlikus kui mitteametlikus sfääris. Pereliikmete ja sõprade saadetud kirjade lugemine oli lausa seltskondlik tegevus, milleks kõik majaelanikud kokku tulid, et meelt lahutada, uudiste ja kuulujuttude kohta sõna sekka öelda ning poliitilistel teemadel arvamust avaldada.

Käsikäes kirjavahetuse hoogustumisega tõusis ka kiriromaanide populaarsus, millest Pierre Choderlos de Laclos' „Ohtlikud suhted“ on vaid üks näide. Kirjavahetuse hõlbustamiseks avaldati ka rohkelt erinevaid teavikuid: grammatikaõpikuid ning kõiksugu kirjaetiketi juhendeid, alates komplimentide, viisakusfraaside ning ilukõne manuaalidest kuni ülevaadeteni meelelahutuslikest teemadest, samuti ilmusid eraldi daamidele suunatud kirjaetiketi raamatud. Juhendid olid suunatud erinevate ühiskonnaklasside ning kirjaoskuse tasemete esindajatele. Sellegipoolest oli kirjaoskus levinud vaid kõrgemates ühiskonnaklassides, 1780. aastate statistika põhjal oskasid Prantsusmaal oma nime kirjutada vaid 30-40% meestest ning 8-11% naistest.

Kirjaõpikutes avaldatud näidiskirjade põhjal olid toleaeagsete kirjade põhiteemadeks armastus, suhted ja surm. Samuti kirjutati lohutuskirju, sõprust väljendavaid kirju ning vabandus- ja tänukirju. Loomulikult vahetati hulgaliselt kirju ka äriasjus. Juba 17. sajandil hakati avaldama peamiselt naistele suunatud juhendeid kirjavahetuseks olmeteemadel, seal hulgas õpetati, kuidas kirjutada sõbrale või pereliikmele, kellelt sooviti raha laenata, ning kuidas sõlmida üürikokkuleppeid. Samuti anti nõu noortele naistele, kuidas kirja teel ärakasutamise või ahistamisega seotud olukordi lahendada.

Giorgio Madia õppis La Scala balletikoolis Milanos ja alustas oma tantsijakarjääri La Scala balletikompaniis. Olnud solist Maurice Béjart'i truppides „Ballet du XXème siècle“ ja „Béjart Ballet Lausanne“, viimases löi 2016. aastal trupi asutajast inspireeritud koreograafia. Kuulunud solistina ka Pennsylvania, Milwaukee, San Francisco, Aterballetto ja Zürichi balletitruppidesse. Lisaks osalenud Rudolf Nurejevi hüvastijätuturneel, mille raames tantsis koos Nurejeviga kahes duetis. Tantsijakarjääri järel on Madia olnud balletijuht Toscana Balletiteatris, Baseli Balletiteatris, Berliini Koomilises Ooperis ja Viini Rahvaoperis, kus oli ühtlasi peakoreograaf. Töötanud ka Teatr Wielki Balleti kunstilise juhina Łódzis Poolas. 1995. aastast on Madia tegutsenud lavastaja-koreograafina. Tema repertuaaris on nii balletiklassikat nagu Tšaikovski „Luikede järv“, „Uinuv kaunitar“, „Romeo ja Julia“ ning „Pähklipureja“, Daubervali „Asjatu ettevaatus“ ja Delibes'i „Coppélia“ kui ka originaalloomingut nagu „Võlur Oz“, „Alice Imedemaal“, „Tuhkatriinu“, „Chopin imaginaire“, „Peeter Paan“, „Pinocchio“ või „Ohtlikud suhted“. Madia muusikaalsusest ja tugevast tantsulisest kujundikeelest annavad tõendust ooperid nagu Offenbachi „Hoffmanni lood“, Rameau' „La Guirlande“ ja „Zéphyre“, Milchaud' „Le Pauvre matelot“, Glucki ooper-ballett „Orpheus ja Eurydike“, muusikalid nagu Walleri „Ain't misbehavin“, Menkeni „Väike õuduste pood“, Hermani „La Cage aux folles“ ja Bocki „Viiuldaja katusel“. Lavastanud ka operetiklassikat nagu Straussi „Nahkhiir“ ja Lehári „Lõbus lesk“. Teiste seas on Madia teinud koostööd Berliini Rahvusballetiga, Viini Kammerooperi ja Rahvusballetiga, kus lavastas neljal korral Viini ooperiballi, samuti lavastanud maailmakuulsat heategevusballi „Elu ball“ Viinis, olnud 10 aastat Austrias Mörbischis toimuva operetifestivali peakoreograaf, loonud koreograafia Gounod' „Faustile“ 2016. aastal Salzburgi Festivalil ning lavastanud 2017. aastal Schloss Rheinsbergi Kammerooperile Bizet' „Carmeni“. Pälvinud kolmel korral Kuldse Maski preemia, 2011 aastal tunnustati teda Anita Bucchi

preemiaga valguskujunduse eest ning Montepaschi preemiaga „L'Italia che danza“ koreograafina. Vanemuises on Madia käe all lavale jõudnud tantsulavastus „La Dolce Vita“ (2014), Bizet' ooper „Carmen“ (2015), Glucki muusikale loodud ballett „Don Juan“ (2016), Straussi operett „Viini veri“ (2018) ning Puccini ooper „Turandot“ (2024).

Aleksandr Brazhnyk on alates 2024.

aastast Vanemuise teatri koosseisuline dirigent. Aastatel 2021–2024 oli ta Vanemuise ooperikoori peakoormeister. Ta on lõpetanud L. Revutski nimelise Tšernigivi muusikakooli koorijuhilerialal (2003), lisaks täiendanud end magistrantuuris koorijuhil ja laulja-pedagoogina P. Tšaikovski nimelises Ukraina Muusikaakadeemias (2003–2008). Aastal 2020 omandas ta Paul Mägi juhendamisel orkestridirigeerimise magistrakraadi Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Brazhnyk on osalenud Luigi Gaggero, Jorma Panula, Arvo Volmeri, Paul Mägi, Olari Eltsi, Toomas Kapteni, Jüri Alperteni, Pablo Marques Mestre ja Oksana Linivi meistrklassides. Ta on olnud Ukraina Raadio juures tegutseva P. Maiboroda nimelise akadeemilise koori koormeister (2009–2010) ja Ukraina akadeemilise folkloor-etnograafilise ansambli „Kalina“ dirigent ja peakoormeister (2010–2014), samuti kooriartist Rahvuskooperis Estonia (2014–2021), kus esitas muuhulgas José Cura dirigeerimisel Sidi rolli Puccini ooperis „Tütarlaps kuldsest läänest“. Vanemuises on Brazhnyk dirigeerinud Kaumanni ooperit „Kaubamaja“ (2022) ning Tšaikovski balletti „Pähklipureja ehk Imeline jõuluöö“ (2022), lisaks olnud dirigendi assistent Wagneri ooperi „Tristan ja Isolde“ (2022) väljatoomisel ja juhatanud Vanemuise sümfooniaorkestri advendikontserti 2023.

Domenico Franchi on stsenograaf ja visuaalkunstnik. Teinud pikaajset koostööd lavakujundaja Ezio Frigerio ning kostüümikunstnik Franca Squarciapinoga, sealjuures panustanud kunstikutöödega lavastustesse nagu Nicolas Joeli „Hamlet“ (Théâtre du Châtelet Paris), Graham Vicki „Othello“ ja Werner Herzogi „Fidelio“ (mõlemad Teatro alla Scala), Nicolas Joeli „Nibelungi sõrmus“ (Théâtre du Capitole Toulouse), Andrej Konchalovski „Maskiball“ (Teatro Regio Parma), Mario Gasi „Madama Butterfly“ (Teatro Real Madrid), Roland Petit’ „Coppelia“ (Tokyo Rahvusteater) jt. Alates aastast 1992 on Franchi loonud kostüümi- ja lavakujundusi paljudele ooperi-, draama- ning tantsulavastustele, tehes koostööd mainekate kultuuriasutustega üle maailma. Tema hiljutiste projektide seas on Vincent Boussard’i lavastatud Donizetti „Rita“, Verdi „La traviata“ ja Straussi „Nahkhiir“; Deda Cristina Colonna lavastatud Verdi „Trubaduur“, Graupneri „Dido, Kartaago kuninganna“ ja Grauni „Adriano in Siria“; Davide Garattini Raimondi lavastatud Gounod’ „Faust“, Viardot’ „Le Dernier Sorcier“, Gomesi „Lo Schiavo“ ja Verdi „Ernani“; Giorgio Madia lavastatud „Ohtlikud suhted“, Lehari „Lõbus lesk“, Delibes’i „Coppelia“ ja Tšaikovski „Pähklipureja“ jpt. 2009. aastal pälvis Franchi rahvusvahelise La Chioma di Berenice preemia Ignacio Garcia lavastatud Solbiati ooperi „Il Carro e i Canti“ kostüümikujunduse eest. Visuaalkunstnikuna on Franchi loonud arvukalt kohaspetsiifilisi installatsioone, milles uurib eri väljendusviiside vahelisi suhteid. Tõukudes koostööst tantsija ning koreograafi Giulia Gussago, helilooja Mauro Montalbetti ja valguskunstnik Stefano Mazzantiga on Franchi uurinud „nakkuse“ fenomeni nüüdistantsus ja muusikas. Franchi oli aastail 2005–2016 Santa Giulia kunstiakadeemia stsenograafia professor ning osakonna koordinaator. Tema pedagoogitöö jätkub konverentside ning töötubade näol.

Vanemuise sümfooniaorkester / Vanemuine Symphony Orchestra

Muusikajuht ja peadirigent/Musical Director and Chief Conductor Risto Joost

Orkestri kontsertmeister/Orchestra's Concertmaster Liam Keneally

I viiul/I Violin Marta Mutso*, Andri Annus**, Susann-Elisabeth Kisla**, Eva Aarnis, Evelin Tammiku, Vitalij Regensperger, Madli Lehiste, Anne Vellomäe, Mariia-Sofiia Dyka

II viiul/II Violin Anna Samsonova*, Vlad Câmpean**, Laura Kuusma, Myroslava Bukata, Žanna Toptši, Hille Niilisk-Rees, Juan José Restrepo Duarte, Triinu Raudver

Viola/Viola Kadri Rehema*, Daria Motovilova**, Hanno-Mait Maadra, Ance Lipste, Ruta Kulikovska, Tiina Enniko

Tšello/Cello Lauri Sõõro*, Camillo Cabassi**, Heli Ilumets, Olga Raudonen, Marina Peleševa, Sofija Ogarkova

Kontrabass/Contrabass Hanna-Ingrid Tominga*, Aivar Eimra**, Linda Viller, Jaanus Roosileht, Rena Selliov

Klaver/Piano Margus Riimaa

Flööt/Flute Kerstin Laanemets*, Marion Strandberg**

Oboe Anna Šulitšenko*, Anastasiia Cherniak**, Maimu Kaarde

Fagott/Bassoon Kulvo Tamra*, Johanna Tuvi**, Stefan Heinrich Kerstan

Metsasarv/French Horn Jaewook Sung*, Kristiina Luik, Richard Tamra, Chloe Matthews

Trompet/Trumpet Priit Rusalepp*, Marti Suvi**, Viljar Lang, Karl Vakker

Löökpillid/Percussions Alessandro Beco*, Andrea Radi**

Muusikaosakonna lavameistrid/Music Department's Stage Technicians Kalev Helmoja, Sander Lääts

* orkestri pillirühma kontsertmeister/the instrument section's concertmaster

** orkestri pillirühma abikontsertmeister/the instrument section's assistant concertmaster

Teatrijuht / General Manager Aivar Mäe

Muusikajuht / Musical Director Risto Joost

Balletijuht / Ballet Director Jevgeni Grib

Draamajuht / Drama Director Tiit Palu

Lavastusala / Production Department Karis Hindriksoo-Pitsi, Maiken Nõmmoja

Lavameistrid / Stage Technicians Rello Lääts, Keijo Sepp, Madis Toimla,
Mart Visnapuu, Sergei Ivanov, Aigar Kikkas, Reigo Harkmann, Andre Luik, Sten Gussakov,
Markus Kõrkjas, Paap Nõmm, Karl Markus Lõhmus

Dekoratsiooniala / Stage Set Department Marika Raudam, Mait Sarap, Taavi Kask,
Innari Toome, Ain Austa, Andres Lindok, Katrin Pahk, Leenamari Pirn, Jane Aus, Terje Kiho,
Armin Luik, Indrek Ots, Mart Raja, Karmo Kiivit, Einar Pallas

Kostüümiala / Wardrobe Department Liisi Ess, Ivika Jõesaar, Triin Isak, Külli Kukk,
Ruth Rehme-Rähni, Edith Ütt, Elli Nõps, Inkeri Orasmaa, Valentina Kalvik, Irina Medvedeva, Tia Nuka,
Natalja Malinen, Kaire Arujõe, Olga Vilgats, Anneli Vassar, Heli Kruuse, Riina Seebloom, Reet Vaga, Ivi Vels,
Ljubov Guzun, Toomas Vihermäe, Juta Reben, Ljudmila Nikolajeva

Riietusala / Costume Warehouse Raina Varep, Eva Kõiv, Anu Kõiv,
Aive Soosaar, Kadri Kangur, Katariina Talts

Grimm ja soengud / Make Up and Hair Stylists Anneliis Punnar, Mare Kuul,
Rutt Laikask, Viktoria Rüster, Madli Laursoo, Laura Lodi, Liisbeth Liidemaa, Maarja Svirgsden

Rekvisiidiala / Stage Prop Department Liina Martoja, Angelika Aun, Mirka Porrassalmi, Kaie Uustal

Valgusala / Lighting Department Andres Sarv, Tõnu Eimra, Tõnis Järs, Kaspar Aus,
Villu Adamson, Andrus Treier, Madis Fuchs, Tauri Kõtsi

Heli- ja videoala / Audio-Visual Department Andres Tirmaste,
Vaiko Vreimann, Kalev Kääpa, Andreas Kangur, Juho Porila

Kavalehe teostus / Program Team:

Koostanud ja tõlkinud / Texts and translations Kerttu Piiiste

Kujundanud / Design Katrin Leement

Kavalehe illustreerimisel on kasutatud kunstnik Domenico Franchi kostüümikavandeid /

The booklet has been illustrated with costume sketches by Domenico Franchi

Kasutatud materjalid:

Encyclopedia Britannica

Jeremy Black, „Society“, *Eighteenth-Century Europe* (1990)

Gail Bossenga, „Society“, *Old Regime France*, ed William Doyle (2001)

Nuria Yáñez-Bouza, Celia Castro-Vázquez, „A look into 18th-century letter-writing manuals“, University of Manchester (2021), https://www.maryhamiltonpapers.alc.manchester.ac.uk/18th_century_letter_writing_manuals/

Pierre Choderlos de Laclos, *Ohtlikud suhted*, tõlk. ja järelsõna Kristiina Ross (1987)

Anna Clark „Heterosexuality: Europe and North America“, *A Cultural History of Sexuality: in the Enlightenment*, ed Julie Peakman (2011)

Mimi Hellman, „Interior Motives: Seduction by Decoration in Eighteenth-Century France“, *Dangerous Liaisons: Fashion and Furniture in the Eighteenth Century*, eds. Harold Koda and Andrew Bolton (2006)

Emakeelne kultuur on hindamatu väärtus.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest

Olga Aasav, Kalev Kase, Mart Avarmaa, Tartu linn

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks. Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital / Swedbank IBAN: EE092200221011379347, SWIFT: HABAEEXX /

SEB Pank IBAN: EE251010102052050006, SWIFT: EEUHEEXX

Märksõna: VANEMUISE FOND

Suur aitäh teile Vanemuise fondi poolt:

Olga Aasav, Andrus Ansip, Mart Avarmaa, Alar Kroodo,
Kalev Kase, Mati Kermas, Eero Timmermann,
Tartu linn, Vanemuise advendikontserdil annetajad

Teatri peatoetaja

Aasta toetaja

Koostööpartner

Suvekontserdi peatoetaja

Autopartner

Hotellipartner

Hotellipartner

Grimmipartner

TARTU

KULTUURIMINISTEERIUM

Kanname elamusi

Kõige mõnusam aeg ootab

ELAMUSTEKS LOODUD

TOYOTA COROLLA CROSS

Teatrielamuste toetaja
amservauto.ee

AMSERV
TOYOTA ON MEIE HING

MARTELL
COGNAC
FONDÉE EN 1715

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOLIGA.
ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

ESTIKO ELAMUS

Pakume üheskoos enam

LYDIA
HOTEL

www.lydia.ee
Ülikooli 14, Tartu

DORPAT

www.dorpat.ee
Soola 6, Tartu

vanemuine.ee